

Saj, Marek

Przygotowanie do życia apostołskiego w zgromadzeniu redemptorystów - odpowiedzią na oczekiwania współczesnego świata i kościoła

Studia Redemptorystowskie nr 2, 241-258

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZYGOTOWANIE DO ŻYCIA APOSTOLSKIEGO W ZGROMADZENIU REDEMPTORYSTÓW – ODPOWIEDZIĄ NA OCZEKIWANIA WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA I KOŚCIOŁA¹

Przygotowanie do życia apostolskiego w Zgromadzeniu Redemptorystów – odpowiedzią na oczekiwania współczesnego świata i Kościoła – oto temat wykładu inauguracyjnego w 101 roku istnienia Wyższego Seminarium Duchownego Warszawskiej Prowincji Redemptorystów. Jednak na samym początku pragnę poczynić pewne uściślenia w tak bardzo ogólnym temacie. Przygotowanie, czyli formacja. Młody człowiek, wstępujący do seminarium, choćby do redemptorystów, najczęściej nie potrafi dokładnie opisać, jak żyje ta wspólnota, jakie ma posłannictwo. Bardzo wewnątrznie i w trudny do opisania sposób odkrywa w sobie Boży głos do takiego właśnie życia. A przygotowanie do niego spoczywa właśnie na seminarium. Formacja: ludzka, duchowa, intelektualna, apostolska². Według tematu mamy mówić o przygotowaniu do życia apostolskiego, ale tu pojawia się kolejny problem. Gdy weźmiemy do ręki *Konstytucje* redemptorystów, czyli regułę naszego życia, i gdy zerkniemy chociażby na spis treści, to od razu zauważymy pewne powtarzające się sformułowania: *Życie apostolskie Redemptorystów, Wspólnota apostolska, Wspólnota apostolska oddana Chrystusowi Odkupicielowi, Formacja wspólnoty apostolskiej, Zarząd wspólnoty apostolskiej*³. Apostolstwo jest zatem u nas tą rzeczywistością, która ma przenikać każdy wymiar życia redemptorysty. Trudno oczywiście, w tym momencie, w kilkunastu czy raczej kilku dziesięciu minutach opisać całą tę bogatą rzeczywistość życia apostolskiego w każdym jego wymiarze. Przygotowanie więc do życia apostolskie-

¹ Artykuł ten stanowi treść wykładu wygłoszonego podczas inauguracji roku akademickiego 2003/2004 w Wyższym Seminarium Duchownym Redemptorystów w Tuchowie w dniu 21 października 2003 roku.

² Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska, *Pastores dabo vobis*, O formacji kapłanów we współczesnym świecie, 25 marca 1992, nr 43-59, (PDV); *Ratio Institutionis Sacerdotalis pro Polonia*, Rzym 1999, nr 150-219, (RI-SpP).

³ Por. *Konstytucje i Statuty Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, Rzym 1986, (Konst. CSSR).

go w seminarium traktuję tutaj jako przygotowanie do posługi apostołskiej, do konkretnej misji i do konkretnych zadań jakie mają w Kościele redemptoryści. Ale – to życie apostołskie do którego przygotowują się w seminarium alumni – ma być odpowiedzią na oczekiwania współczesnego świata i Kościoła, według podanego tematu. Kto dzisiaj powie, kto będzie taki odważny stwierdzić, że formacja u redemptorystów odpowiada tym oczekiwaniom. Czy w ogóle da się na takie pytanie odpowiedzieć? Bowiemy trzeba by najpierw zbadać, co jest oczekiwaniem współczesnego świata i Kościoła, jakie są dziś ich potrzeby, ich, czyli człowieka, a dopiero później dostosować do tego formację. Wydaje mi się to nieodpowiednim kierunkiem, boiemy kapituły nasze, przełożeni nasi, ich myśl zawarta w różnych dokumentach zawiera właśnie potrzeby świata i Kościoła. Musi tak być, bo inaczej rozmięlibyśmy się ze światem i Kościołem, czyli człowiekiem. Wierzymy, że pod asystencją Ducha Świętego, przełożeni posyłają nas do zadań, do miejsc gdzie – odczytując znaki czasu – jako redemptoryści jesteśmy potrzebni wg woli naszego Założyciela, św. Alfonsa Marii de Liguori⁴.

Jakie jest zatem posłannictwo redemptorystów w dobie obecnej? I jak do tego bardzo praktycznie, bo nie o same teoretyczne założenia chodzi, przygotowani są alumni Wyższego Seminarium Duchownego Warszawskiej Prowincji Redemptorystów?

Formacja pastoralna, inaczej apostołska wraz z formacją ludzką, duchową i intelektualną składa się na formację seminaryjną. Wprawdzie wszystkie wymienione tutaj wymiary stanowią jedną całość i nie oddziela się ich od siebie, jednak dekret *Optatam totius* podkreśla, że najistotniejszy dla wychowania alumnów jest cel pastoralny⁵. To samo mówi *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 roku⁶. *Ratio Institutionis Sacerdotalis* dla seminariów w Polsce formację pastoralną określa mianem celu i zwornika formacji⁷, cytując dosłownie tekst papieskiej adhortacji: „Celem całej formacji kandydatów do kapłaństwa jest przygotowanie ich w szczególny sposób do udziału w miłości Chrystusa Dobrego Pasterza. Formacja ta, w swych różnorodnych aspektach, powinna więc mieć charakter głęboko duszpasterski. (...) Cel duszpasterski nadaje formacji ludzkiej, duchowej i intelektualnej określoną treść i konkretne cechy, a także integruje i kształtuje całą formację przyszłych kapłanów”⁸. Zasadniczym celem formacji pastoralnej jest więc uformowanie postawy miłości gotowej do służby w każdych warunkach, a nawet oddania życia⁹; takie uformowanie człowieka – chrześcijanina i kapłana – aby posiadał on przymioty, w których

⁴ Por. Konst. CSsR 2 § 2.

⁵ Por. Sobór Watykański II, Dekret o formacji kapłańskiej, *Optatam totius*, nr 4, (OT).

⁶ *Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, kan. 255: „... cała formacja alumnów w seminarium ma cel pastoralny”, (KPK/1983).

⁷ Por. RIŚpP, nr 207.

⁸ PIDV, nr 57.

⁹ Por. F. Woronowski, *O nowy dynamizm formacyjny w Wyższych Seminarium Duchownych*, Łomża 1997, s. 38.

łatwo rozpoznać znamiona Dobrego Pasterza. Na płaszczyźnie ludzkiej do przymiotów tych należą: dobroć, życzliwość, łagodność, wyrozumiałość, cierpliwość, zaufanie oraz umiejętność kochania¹⁰. Seminarium zatem powinno stwarzać wiele okazji do autentycznej służby ludziom – tak, aby apostołskie zaangażowanie kleryków nie było tylko doraźną pomocą duszpasterską, lecz zostało wmontowane w cały system wychowawczy¹¹.

Kościół ze swojej natury – jako głosiciel Ewangelii – jest apostołski i nastawiony na apostołstwo¹². Także istotną cechą życia zakonnego jest jego apostołski charakter¹³. Życie zakonne zatem to – jak mówił Jan Paweł II w jednej ze środowych katechez – „apostolica vivendi forma”¹⁴. Wymaga ono porzucenia wszystkiego i oddania się na służbę Bogu i braciom¹⁵. *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 roku stwierdza: „W instytutach oddanych dziełom apostołskim działalność apostołska należy do samej ich natury. Dlatego całe życie członków powinno być przepojone duchem apostołskim, a cała działalność apostołska ma być nacechowana duchem zakonnym”¹⁶.

Życie zakonne zatem, to życie apostołskie – i tak też jest ono określane w dokumentach Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela¹⁷. Pierwsze dwa numery *Konstytucji* formułują cel, misję Zgromadzenia w Kościele. Warto zauważyć, że termin „misja”, wraz z wyrazami pokrewnymi (takimi jak „misyjny” i „misionarz”), określający zadania Redemptorystów, pojawia się w podstawowych dokumentach Zgromadzenia aż 53 razy¹⁸. Zdaniem S. Raponiego pojęcie to najlepiej ujmuje charyzmat instytutu, uwidaczniając już od pierwszego numeru *Konstytucji* istotę jego wymiaru eklezjalno-misyjnego.¹⁹

Ponieważ Zgromadzenie Redemptorystów powstało jako odpowiedź na potrzeby apostołskie i za swój najważniejszy cel uznawało ten właśnie apostołat, stąd pierwszy rozdział *Konstytucji* mówi o dziele misyjnym²⁰, któremu są podporządkowane wszystkie inne elementy życia redemptorystowskiego. Wspólnota Redemptorystów istnieje więc dla głoszenia Ewangelii rozumianej jednak nie tylko jako głoszenie kazań z ambony, ale z całym bogactwem teologicznym²¹.

¹⁰ Por. H. Muszyński, *Istotne wymiary formacji kapłańskiej*, w: AK 85 (1993), t. 120, s. 250.

¹¹ Por. J. Bagrowicz, *Towarzystwo wznastaniu*, w: Znak 11 (1997), s. 34-35.

¹² Por. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele, *Lumen gentium*, nr 3, 8, 33, (LG).

¹³ Por. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, Kraków 1998, s. 185; S.T. Zakrzycki, *Apostołski charakter życia zakonnego*, w: Vita consecrata. Adhortacja. Tekst i komentarze (red. A.J. Nowak), Lublin 1999, s. 384.

¹⁴ Jan Paweł II, *Życie konsekrowane znakiem i świadectwem Kapłaństwa Chrystusowego*. Katecheza z 8 lutego 1995 r., w: OR 5 (1995), s. 29.

¹⁵ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska, *Vita consecrata*, O życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie, 25 marca 1996, nr 1 (VC).

¹⁶ KPK/1983, kan. 675 § 1.

¹⁷ Konst. CSsR 1, 22; Communicanda 11, *Apostołska wspólnota Redemptorystów: dla samej siebie profetycznym i wyzwalającym głoszeniem Ewangelii*, Rzym, 25 grudnia 1988, nr 9.

¹⁸ Zob. Indeks alfabetyczno-analityczny, w: *Konstytucje i Statuty Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, Rzym 1986, s. 248-249.

¹⁹ Por. S. Raponi, *Il carisma dei Redentoristi nella Chiesa. Commento alle Costituzioni*, Romae 1993, s. 111-112, 114.

²⁰ Zob. Konst. CSsR, rozdz. I, 3-20.

²¹ Por. Communicanda 60, *Misja Redemptorystów w Kościele – bezpośrednie głoszenie słowa Bożego*, Rzym 1 sierpnia 1981, nr 23.

Prawodawstwo Zgromadzenia Redemptorystów uwzględnia wielkie zróżnicowanie warunków i kultur, w których mają głosić Ewangelię, dlatego też *Konstytucje* nie preferują jednego, uniwersalnego sposobu jej głoszenia. Wprost przeciwnie – zachęcają współbraci, by w konkretnych sytuacjach jako ludzie dojrzały spożytkowali swe uzdolnienia celem znalezienia najskuteczniejszego sposobu ewangelizowania²². Mówi o tym ósmy numer *Konstytucji*: „Będą pilnie zastanawiać się, co należy czynić lub mówić w danych okolicznościach: głosić Chrystusa wprost czy przynajmniej milczącym świadectwem braterskiej obecności”²³. W zwyczajnych warunkach członkowie Zgromadzenia mają bezpośrednio głosić słowo. „Zasadniczą bowiem misją Redemptorystów w Kościele – czytamy w *Konstytucjach* – jest bezpośrednio głoszenie Słowa Bożego celem fundamentalnego nawrócenia”²⁴. Powyższa norma nie wyklucza jednak dostosowania sposobu sprawowania misji do konkretnej sytuacji i dlatego autorzy zaznaczają, iż współbracia, którzy inaczej głoszą słowo, także są autentycznymi Redemptorystami²⁵. Potwierdza to Jan Paweł II, który uważa, iż osoby zakonne powinny w sposób twórczy ukazywać, że ich życie samo w sobie ma znaczenie. Kościół bowiem potrzebuje nie tyle pracy zakonników, ile ich obecności²⁶.

Zadania właściwe Zgromadzeniu uwidaczniają się w sposobie ewangelizacji. Jednak *Konstytucje* nie polecają żadnej z form dzieła apostołskiego jako bardziej skutecznej i „redemptorystowskiej”. Nie wspominają nawet misji ludowych, typowych dla Redemptorystów od początku istnienia Zgromadzenia, szczególnie w bardziej odległych częściach świata²⁷. Kładą natomiast nacisk na dynamizm, zapał i zaangażowanie w dzieło Zgromadzenia, co podkreślają takie sformułowania, jak: „podejmowanie śmiałych inicjatyw”²⁸, „misyjny dynamizm”²⁹, „współbracia (...) będą wolni i dyspozycyjni w wyborze środków, służących misji zbawienia (...), podejmowaniu ciągle nowych inicjatyw apostołskich (...) i będą pilnie poszukiwać nowych dróg dla głoszenia Ewangelii”³⁰. „W przyszłości – czytamy w *Konstytucji* 16 – Zgromadzenie niech przyjmie również wszelkie inicjatywy, które będą zgodne z jego pasterską miłością”³¹.

Wybór konkretnych sposobów ewangelizacji pozostawia się samym Prowincjom. „... Współbracia, zwłaszcza zebrani na Kapitułach, zastanawiali

²² Por. S. Raponi, *Il carisma dei Redentoristi...*, s. 147-148; Communicanda 60, *Misja Redemptorystów w Kościele...*, nr 40.

²³ Konst. CSsR 8.

²⁴ Konst. CSsR 10; por. Communicanda 60, *Misja Redemptorystów w Kościele...*, nr 23, 41.

²⁵ Por. J. O'Donnell, *Reflexiones sobre las Constituciones de la CSsR*, w: *Espiritualidad Redentorista*, t. 2: *La Congregación y las Constituciones renovadas*, Roma 1993, s. 42.

²⁶ Por. Jan Paweł II, *Znak sprzeciwu*. Przemówienie na spotkaniu z zakonnikami i zakonnicami, Utrecht, 12 maja 1985, w: OR nr nadzwyczajny/I (1985), s. 5.

²⁷ Zob. G. Siwek, *Założenia teologiczne misji parafialnych Ojców Redemptorystów w Polsce*, Warszawa 1981, s. 22.

²⁸ Konst. CSsR 13.

²⁹ Konst. CSsR 14.

³⁰ Konst. CSsR 15.

³¹ Konst. CSsR 16.

się, czy sposoby głoszenia Ewangelii na danym terenie odpowiadają oczekiwaniu Kościoła i świata, czy i w jaki sposób należałoby metody apostołskie odnawiać tak, by zatrzymać to, co jest dobre, poprawić, co błędne, odrzucić zaś to, co nieprzydatne³².

Warszawska Prowincja Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela na II Sesji VIII Kapituły Prowincjalnej dokonała refleksji nad swoimi priorytetami apostołskimi³³. Zostały one określone w *Statutach prowincjalnych*³⁴. Do naczelných zadań Prowincji należą zatem misje i rekolekcje parafialne z uwzględnieniem misji zagranicznych³⁵, duszpasterstwo parafialne³⁶ oraz współpraca z laikatem, w nim zaś szczególnie z młodzieżą³⁷.

Zgodnie z wytycznymi Zarządu Generalnego formacja alumnów powinna uwzględniać priorytety pastoralne Prowincji³⁸, a cały proces formacyjny ma być inspirowany i przeniknięty apostołskim celem Zgromadzenia³⁹.

1. MISJE I REKOLEKCJE PARAFIALNE

Jak już wspomniałem, *Konstytucje* Zgromadzenia nie preferują żadnej formy działalności apostołskiej, ważne jest jedynie, aby na konkretne potrzeby dać „autentycznie misyjną odpowiedź”⁴⁰. Natomiast w *Statutach generalnych*, które wymieniają kilka form działalności misyjnej, czytamy, że „tam, gdzie [konkretne formy] okazują się skuteczne, powinny być wytrwale i pieczołowicie utrzymywane, a zarazem niestrudzenie przystosowywane do potrzeb duszpasterskich”⁴¹.

Pierwszą wymienioną w *Statutach* formą są misje ludowe⁴², które służą oczyszczeniu Kościoła, kroczącego drogą pokuty i odnowy⁴³, które – jako nadzwyczajne posługiwanie duszpasterskie – zwiastują zbawienie i nawołują do nawrócenia, „kontynuując Odkupienie, które Syn Boży nieustannie sprawuje w świecie przez swoich pracowników”⁴⁴. Możemy zatem za F.X. Durr-

³² Konst. CSsR 17.

³³ Zob. *Akta II Sesji VIII Kapituły Prowincjalnej Warszawskiej Prowincji Redemptorystów*, Tuchów 1992.

³⁴ *Statuty Prowincjalne Warszawskiej Prowincji Redemptorystów*, Warszawa 2001, rozdz. I, 001-0013, (SP).

³⁵ SP 001-002.

³⁶ SP 008.

³⁷ SP 0014.

³⁸ Por. Communicanda 4, *Evangelizare pauperibus et a pauperibus evangelizari*, Rzym, 30 marca 1986, nr 9.4; *Dokument końcowy XXI Kapituły Generalnej Italic (Brazylia) 1991*, Rzym 1991, nr 48; *Ratio Institutionis Sacerdotalis CSsR*, Rzym 1983, nr 52 (RIS CSsR).

³⁹ Por. Konst. CSsR 77.

⁴⁰ Communicanda 60, *Misja Redemptorystów w Kościele...*, nr 40.

⁴¹ *Statuty Generalne Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, Rzym 1986, 016, (SG); por. Jan Paweł II, *List apostołski z okazji 300 rocznicy urodzin św. Alfonsa Marii Liguorięgo*, 24 września 1996 r. Tekst polski w: OR 1 (1997), s. 12.

⁴² Por. SG 017.

⁴³ Por. SG. 017; LG, nr 8.

⁴⁴ SG 017 a; por. Communicanda 60, *Misja Redemptorystów w Kościele...*, nr 43.

wellem podać definicję pracy misyjnej Redemptorystów: „Misje święte nie są czymś innym, jak kontynuacją Odkupienia”⁴⁵.

Statuty prowincjalne bardzo wyraźnie określają główne zadanie Warszawskiej Prowincji Redemptorystów: „Misje i rekolekcje parafialne są jedynym priorytetem pastoralnym Prowincji Warszawskiej i określają działalność apostolską naszego Zgromadzenia w Polsce”⁴⁶. Właśnie w ten sposób polscy Redemptoryści wyrażają wierność charyzmatowi Zgromadzenia oraz swój apostolski dynamizm⁴⁷. Działalność Zgromadzenia polega zarówno na krótkotrwałych misjach i rekolekcjach, jak i dłużej trwającym przebywaniu wspólnoty misyjnej pośród ludności ewangelizowanej⁴⁸. Obecnie w pracę misyjno-rekolekcyjną – czy to na sposób stały, czy doraźnie – zaangażowanych jest większość członków Prowincji Warszawskiej⁴⁹.

Pomijając tutaj ważne elementy pracy misyjnej i rekolekcyjnej, jak jej cel czy sposób przeprowadzania, bo nie miejsce tu na to, powiedzmy, jak do takiej działalności przygotowani są nasi alumni, bowiem to nade wszystko wiąże się z tematem tego wykładu.

W Warszawskiej Prowincji Redemptorystów przygotowanie do bezpośredniego głoszenia Słowa Bożego zajmuje naczelną rolę w formacji alumnów, którzy w trakcie studiów mają rozwijać osobiste zdolności i zapał do dawania świadectwa słowa⁵⁰, ponieważ z duszpasterskiego punktu widzenia pierwsze miejsce w porządku działania zajmuje właśnie przepowiadanie⁵¹.

Przygotowanie do głoszenia słowa Bożego ma miejsce na wykładach z homiletyki i retoryki oraz – od strony praktycznej – na ćwiczeniach, zgodnie z programem zawartym w *Ratio Studiorum*⁵². Ze względu na apostolski charakter Zgromadzenia zajęcia z tych dziedzin w porównaniu z ogólnopolskim programem studiów odbywają się w zwiększonym wymiarze, tzn. na każdym roku teologii (III-VI) po 2 godziny tygodniowo. Interesującą formę mają ćwiczenia homiletyczne. Każdy student przygotowuje pod kierunkiem wykładowcy w ciągu roku akademickiego jedno wystąpienie (kazanie, homilię), które później prezentuje w kaplicy seminaryjnej. Wystąpienie takie jest następnie przedmiotem dyskusji oraz oceny dokonywanej przez prowadzącego zajęcia i pozostałych studentów. Jest to metoda bardzo pożyteczna i pouczająca dla alumnów.

⁴⁵ EX. Durrwell, *Continuar a Cristo Salvador*, w: *Espiritualidad Redentorista*, t. 2: *La Congregacion y las Constituciones renovadas*, Roma 1993, s. 131.

⁴⁶ SP 002.

⁴⁷ Por. SP 001.

⁴⁸ Por. SP 003; *Dokument końcowy XXI Kapituly Generalnej...*, nr 27, 29, 31.

⁴⁹ Dane Sekretariatu Prowincji na dzień 30 czerwca 2003 r.

⁵⁰ Por. Konst. CSsR 9; Kongregacja Duchowieństwa, *Kaplan głosiciel słowa, szafarz sakramentów i przewodnik wspólnoty w drodze do trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa*, 19 marca 1999, Libreria Editrice Vaticana 1999, s. 18.

⁵¹ Por. Sobór Watykański II, Dekret o posłudze i życiu kapłanów, *Presbyterorum ordinis*, nr 4, (PO); PDV nr 26; Kongregacja Duchowieństwa, *Kaplan głosiciel słowa...*, s. 12.

⁵² Por. *Ratio Studiorum*. Program studiów w Wyższych Seminarjach Duchownych w Polsce, Rzym 1999, w: *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa 1999, s. 141, 194-197.

Nowość w stosunku do lat wcześniejszych stanowią praktyczne ćwiczenia homiletyczne na VI roku, gdy alumni są już po święceniach diakonatu. Podobnie jak młodszy studenci, przygotowują oni samodzielnie wystąpienia, które po prezentacji w gronie seminaryjnym wygłaszają również – oczywiście po wcześniejszym uzgodnieniu z danym proboszczem – w jednym z pobliskich kościołów parafialnych w niedzielę lub podczas jakiegoś okolicznościowego nabożeństwa. Jak widać, nie jest to tylko ćwiczenie, lecz rzeczywiste duszpasterskie przepowiadanie. Wiernych obecnych na takim nabożeństwie zachęca się do pozostania po jego zakończeniu i wyrażenia swojej opinii o usłyszonym kazaniu, co zazwyczaj czynią bardzo chętnie. Taka forma ćwiczeń jest pozytywnie odbierana zarówno przez samych wiernych, jak i wygłaszających kazania. Można powiedzieć, że mamy tutaj do czynienia z niemal dosłownym zastosowaniem się do zalecenia listu okólnego Kongregacji Duchowieństwa, który sugeruje, by w posłudze słowa kapłan z pokorą zechciał „korzystać z pomocy współbraci, a nawet, choć może ubocznie, z pomocy świeckich wiernych, którzy uczestniczą w różnych formach jego pasterskiej posługi”⁵³. Trzeba dodać, że możliwość bezpośredniego przepowiadania wiernym słowa Bożego mają także studenci dwóch ostatnich lat studiów w czasie tzw. Niedzieli misyjnych i powołaniowych, kiedy to w pobliskich parafiach wygłaszają okolicznościowe kazania.

Alumni z seminarium Redemptorystów mają możliwość praktycznego zaangażowania się w działalność Prowincji, polegającą na głoszeniu słowa Bożego, ponieważ każdy student bierze czynny udział w misjach albo rekolekcjach parafialnych. Alumni wyjeżdżają wraz z ekipą misjonarzy do parafii, gdzie uczą się od starszych współbraci zaangażowania apostolskiego, jednocześnie wspierając ich pomocą i modlitwą. W czasie takich praktyk prowadzą modlitwy i śpiew, a także spotkania z dziećmi i młodzieżą. Jest to również okazja, by przybliżyć innym własne Zgromadzenie zakonne, co ma miejsce w czasie tzw. „kwadransów powołaniowych” przed nabożeństwami. Korzystając z zaproszeń proboszczów kilkusobowe grupy kleryków wraz z przełożonym wyjeżdżają również do poszczególnych parafii na tzw. Niedzieli misyjno-powołaniowe, aby poprzez głoszone słowo Boże, nabożeństwa oraz spotkania przybliżyć ludziom tematykę misyjną i powołaniową. Dla studentów jest to konkretne doświadczenie pracy apostolskiej.

W postulacie, a więc początkowym okresie formacji, zaangażowanie studentów w działalność misyjną i rekolekcyjną musi być oczywiście mniejsze. *Ratio Formationis Warszawskiej Prowincji Redemptorystów* przewiduje również ich udział w misjach i rekolekcjach, zwłaszcza jeśli są prowadzone w okolicach seminarium, ma to jednak miejsce bardzo sporadycznie⁵⁴. Pewnym sposobem zaznajamiania się przez seminarzystów z pracą misyjno-rekolekcyjną Zgro-

⁵³ Kongregacja Duchowieństwa, *Kapłan głosiciel słowa...*, s. 21.

⁵⁴ Por. *Ratio Formationis Warszawskiej Prowincji Redemptorystów*, projekt, (RFWPR).

madzenia są oczywiście spotkania z misjonarzami⁵⁵. Nie pomniejszając wagi zewnętrznych praktyk pastoralnych w okresie postulatu i nowicjatu, trzeba jednak zauważyć, że mają one na celu nie tyle praktyczne przygotowanie do działalności apostołskiej – co ma miejsce w czasie studium teologii – ile raczej wyrobienie ducha apostołskiego, tzn. sprawienie, by człowiek, będący w drodze ku życiu zakonnemu i kapłaństwu, miał pragnienie głoszenia słowa Bożego oraz zapal do pociągnięcia innych ku Bogu⁵⁶. Formacja ta ma zainicjować autentyczny proces kształtowania wrażliwości pasterskiej⁵⁷.

Innym przejawem działalności apostołskiej Warszawskiej Prowincji są misje zagraniczne, wymienione w *Statutach prowincjalnych* w rozdziale o Misyjnym Dziele Prowincji zaraz po misjach i rekolekcjach parafialnych. „Prowincja Warszawska – czytamy w *Statutach* – uczestniczy aktywnie w ewangelizacji narodów, troszcząc się o istniejące ośrodki misyjne w Ameryce Południowej i Afryce. W miarę konieczności będzie się zakładać nowe placówki w krajach misyjnych i w miarę możliwości wspierać je materialnie oraz posyłać nowych misjonarzy”⁵⁸.

Zaangażowanie Redemptorystów polskich na polu misyjnym jest duże, o czym świadczy fakt, że spośród zgromadzeń działających w naszym kraju zajmują oni wysokie miejsce pod względem liczby misjonarzy wysyłanych poza Polskę. Przełożony Generalny stwierdza, że „choć liczba Redemptorystów ciągle się zmniejsza, to jednak utrzymuje się duch misyjny i mimo różnorodnych trudności jesteśmy gotowi podejmować nowe pomysły misjonarskie”⁵⁹. Inny nasz współbrat, O. S. Raponi dodaje zaś: „Missio ad gentes pozostanie w sumieniu Zgromadzenia zadaniem pierwszorzędym, choć nie priorytetowym w sensie absolutnym”⁶⁰.

Jak z pewnością wszystkim tutaj obecnym jest znane, Polscy Redemptoryści pracują w Argentynie, Brazylii, Boliwii i Burkina Faso – należąc do różnych prowincji Zgromadzenia.

Mówiąc o zaangażowaniu misyjnym, Sobór Watykański II zaleca między innymi, by każdy udający się do innego kraju, np. w celu podjęcia działalności misyjnej, poznawał kulturę i tradycję społeczności, dla której pragnie pracować, a także odnosił się do tego dziedzictwa z szacunkiem⁶¹. W formacji seminarnej Zgromadzenia Redemptorystów nie ma bezpośredniego przygotowania do pracy na terenach misyjnych i zazwyczaj bywa ono uzupełniane dopiero na miejscu. W ciągu ostatnich kilkunastu lat polscy studenci wyjeź-

⁵⁵ Por. RIS CSsR, nr 60; RFWPR.

⁵⁶ Por. W. Miziołek, *Kwalifikacje apostołskie współczesnego kleryka*, w: AK 52 (1960), t. 61, s. 206; Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, Kontemplacyjny wymiar życia zakonnego, *Dimensio contemplativa*, 12 sierpnia 1980, nr 4 (CDVR).

⁵⁷ Por. PDV, nr 58.

⁵⁸ SP 005.

⁵⁹ *Sprawozdanie Zarządu Generalnego...*, nr 57.

⁶⁰ S. Raponi, *Il carisma dei Redentoristi...*, s. 132.

⁶¹ Por. Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła, *Ad gentes divinitus*, nr 26.

dżali do krajów misyjnych jeszcze w trakcie trwania studiów seminaryjnych i tam kończyli formację do kapłaństwa, przygotowując się do posługi na danym terenie. I tak z Polski wyjechało:

- do Brazylii:
 - w 1983 r. – 4 studentów
 - w 1988 r. – 3 studentów
 - w 1991 r. – 3 studentów
 - w 1998 r. – 2 studentów
- do Argentyny:
 - w 1988 r. – 3 studentów
 - w 1991 r. – 3 studentów.

W seminarium w czasie studiów teologicznych odbywają się wykłady z misjologii⁶², alumni biorą również udział w okazjonalnych spotkaniach z misjonarzami podczas ich wypoczynku w Polsce⁶³. Trzeba również wspomnieć o działającym przy seminarium w Tuchowie i parafii Nawiedzenia NMP w Tuchowie Stowarzyszeniu Przyjaciół Misji, które podlega Sekretariatowi Misji Zagranicznych. Stowarzyszenie tworzą klerycy oraz osoby świeckie. Do istotnych celów Stowarzyszenia można zaliczyć: modlitwę w intencji misji i misjonarzy, formację biblijną i misyjną członków obydwu grup, rozbudzanie ducha misyjnego wśród kleryków i ludzi świeckich, udzielanie pomocy materialnej misjonarzom, utrzymywanie korespondencji z nimi i ich rodzinami, a także pomoc w organizowaniu corocznego zjazdu rodzin misjonarzy Redemptorystów. Zaangażowanie w to dzieło pozwala studentom na stały kontakt ze sprawami misji i w pewien sposób ukierunkowuje ich na przyszłą pracę, a więc stanowi w szerszym znaczeniu wypełnienie statutowej normy, która mówi, że „kandydatów do apostołatu na terenach misyjnych będzie się szczególnie starannie dobierać i przygotowywać”⁶⁴.

Skoro mówimy o przygotowaniu misyjnym w seminarium, koniecznie trzeba w tym miejscu wspomnieć o pracy misyjnej Redemptorystów na terenach byłego Związku Radzieckiego. W *Statutach prowincjalnych* czytamy: „Ze względu na palące potrzeby pastoralne Kościoła w krajach Europy Wschodniej Prowincja Warszawska włączy się w dzieło apostołskie na tych terenach przez zakładanie wspólnot redemptorystowskich, prowadzenie prac misyjnych, pomoc Kościołom lokalnym w organizowaniu struktury kościelnej, duszpasterstwo powołań”⁶⁵. Po upadku komunistycznego totalitaryzmu Ko-

⁶² Por. *Plan zajęć w WSD Redemptorystów w Tuchowie*, KPK/1983, kan. 256 § 2. W nowym *Ratio Studiorum* przedmiot ten należy do fakultatywnych (por. *Ratio Studiorum. Program studiów...*, s. 143), natomiast w seminarium Redemptorystów – ze względu na charakter Zgromadzenia – jest on przedmiotem obowiązkowym o zwiększonej liczbie godzin. Studium misjologii dotyczy działalności ewangelizacyjnej Kościoła i sposobów, jakimi jest ona realizowana. Jest to naukowa refleksja nad misyjną działalnością Kościoła, w której podejście naukowe i charyzmat misyjny uzupełniają się wzajemnie. Por. *Kościół misyjny. Podstawowe studium misjologii*, (red. S. Karotempler), Warszawa 1997, s. 25.

⁶³ Por. RIS CSsR, nr 60; RFWPR.

⁶⁴ SP 007; por. *Dokument końcowy XXI Kapituły Generalnej...*, nr 15.

⁶⁵ SP 006; por. SG 011; *Dokument końcowy XXI Kapituły Generalnej...*, nr 23, 27.

ściół na Wschodzie zaczyna obecnie odżywać, co stanowi szczególnego rodzaju wezwanie do rozbudzenia zapału misyjnego, do odczytania znaków czasu i udzielenia na nie odpowiedzi⁶⁶. Polscy Redemptoryści już od roku 1989 są obecni w krajach Europy Wschodniej ze swoją apostolską posługą. Aktualnie pracują oni na Białorusi, w Kazachstanie, w Rosji oraz na Ukrainie.

Ze względu na różnorodne problemy – w tym o podłożu historycznym, a także o charakterze prawnym, politycznym, psychologicznym, językowym, narodowym i religijnym – oraz na trudne warunki duszpasterskie, w jakich będą pracować wyjeżdżający na tamte tereny kapłani, trzeba im zapewnić odpowiednie przygotowanie⁶⁷. W seminarium Redemptorystów wielką pomocą są dla nich spotkania ze współbraćmi pracującymi na Wschodzie, a także sama obecność w Polsce na studiach seminaryjnych studentów z tamtych terenów: Białorusinów, Słowaków i Ukraińców. Jest to jakby żywe świadectwo potrzeb odradzającego się na Wschodzie Kościoła.

Największej jednak pomocy w przygotowaniu do pracy w krajach Europy Wschodniej dostarcza istniejący w seminarium tuchowskim Zespół Misyjny „Wschód”, będący ruchem o charakterze misyjnym. Nie jest on stowarzyszeniem apostolskim w ścisłym znaczeniu tego słowa, chociaż formalnie podlega Sekretariatowi do Spraw Misji Zagranicznych Warszawskiej Prowincji Redemptorystów. Żyjący duchem misyjnym Zespół pragnie pomóc ludziom z byłego Związku Radzieckiego odnaleźć prawdziwy sens życia, stać się w swoich środowiskach prawdziwymi świadkami wiary, a tamtejszym duszpasterzom pomóc w odrodzeniu i zorganizowaniu na nowo życia religijnego parafii, które przez ponad 50 lat były prześladowane⁶⁸.

Zespół ten – wspólne dzieło Redemptorystów i osób świeckich – działa od 1990 roku przy seminarium Redemptorystów w Tuchowie⁶⁹. Jego członkami są oprócz zakonników osoby świeckie z całej Polski, które stanowią w Zespole znaczną większość. Działają w nim nauczyciele, lekarze, studenci, a także uczniowie szkół średnich. Członkowie grup spotykają się raz w miesiącu, najczęściej w jednym z klasztorów Redemptorystów, by dzielić się wiarą, wspólnie modlić, słuchać konferencji, a także planować i organizować wakacje. Są to również spotkania formacyjne, przygotowujące przyszłych animatorów grup. We wszystkich tych zjazdach, mających charakter dni skupienia, uczestniczą również seminarzyści, którzy je przygotowują i prowadzą. Raz lub dwa razy w roku odbywają się Ogólnopolskie Zjazdy Zespołu Misyjnego „Wschód”, służące wymianie doświadczeń⁷⁰.

⁶⁶ Por. J. Mazur, *Wyzwanie ze Wschodu dla zgromadzeń zakonnych*, w: Nurt SVD 4 (1992), s. 47-58.

⁶⁷ Por. R. Dzwonkowski, *Problem pracy duszpasterskiej zakonników na Wschodzie*, w: Nurt SVD 4 (1992), s. 68-69.

⁶⁸ Por. Statuty Zespołu Misyjnego Wschód, § 4, (Statuty ZMW).

⁶⁹ Por. Statuty ZMW, § 2.

⁷⁰ Por. Statuty ZMW, § 5.

Wszystkie spotkania odbywające się w Polsce są przygotowaniem do rekolekcji wakacyjnych organizowanych dla dzieci i młodzieży na terenie Białorusi, Litwy, Rosji i Ukrainy. Przybliżają one uczestnikom prawdy wiary i przekazują im podstawową wiedzę o Bogu. Dla wielu jest to pierwszy kontakt z Kościołem i kapłanem. Oprócz głoszenia rekolekcji członkowie Zespołu wykonują czynności pożyteczne dla parafii, np. przygotowują do przyjęcia pierwszej Komunii Świętej, przeprowadzają spotkania modlitewne w miejscowościach, gdzie nie ma na stałe księdza. W ten sposób Zespół obejmuje działalnością wakacyjną około 750 dzieci i młodzieży⁷¹.

Wielu Redemptorystów zaangażowanych podczas studiów seminaryjnych w działalność Zespołu Misyjnego „Wschód” jest kierowanych później do pracy właśnie na tamte tereny, gdyż są do tego dobrze przygotowani oraz lepiej znają mentalność i potrzeby tamtejszej ludności. Z drugiej strony działalność w Zespole daje możliwość współpracy z ludźmi świeckimi, co tak mocno jest podkreślane przez władze Zgromadzenia⁷². Do zagadnienia tego wrócimy jeszcze pod koniec tego wystąpienia.

Przy okazji działalności Redemptorystów poza granicami kraju warto również wspomnieć o tym, że spora liczba współbraci zaangażowanych jest w pracę duszpasterską w innych Prowincjach, należąc do nich formalnie. Tak jest w Prowincji Wiedeńskiej, Monachijskiej i Praskiej. Ponadto, należąc prawnie do Prowincji Warszawskiej, pracują: w Prowincji Praskiej, a także w Hiszpanii, w Kanadzie, w Niemczech, w USA i we Włoszech. W czasie formacji seminaryjnej alumni uświadamiani są, że kraje te będą również dla nich terenem pracy kapłańskiej.

2. DUSZPASTERSTWO PARAFIALNE

Praca duszpasterska w parafii to kolejny aspekt apostolskiej działalności Warszawskiej Prowincji Redemptorystów do której przygotowują się alumni. W materii tej *Statuty prowincjalne* postanawiają: „Gdy nie ma możliwości podjęcia pracy misyjnej bez przyjmowania struktury parafialnej, wówczas na miarę palących potrzeb Kościoła, wśród ludzi opuszczonych i biednych, Warszawska Prowincja wyjątkowo i na czas określony może podejmować duszpasterstwo parafialne. W duchu wierności swemu charyzmatowi Prowincja Warszawska zobowiązuje się opuszczać te spośród naszych parafii, które nie odpowiadają kryterium misji nieustannej. To samo kryterium należy brać

⁷¹ Por. *Sprawozdanie z życia i działalności Seminarium na XI Kapitułę Prowincjalną Warszawskiej Prowincji Redemptorystów przygotowane przez delegatów Seminarium*, w: Akta I Sesji XI Kapituły Prowincjalnej Warszawskiej Prowincji Redemptorystów Tuchów 3-6.02.1999 r., Tuchów 1999, s. 97-101.

⁷² Por. *Sprawozdanie z Wizytacji Zarządu Generalnego w Warszawskiej Prowincji Redemptorystów 1 września – 25 października 1996 r.*, w: *Wizytacja Zarządu Generalnego w Warszawskiej Prowincji Redemptorystów 1996*, Roma 1996, s. 14, 23.

pod uwagę przy przyjmowaniu, prowadzeniu i opuszczaniu parafii również poza granicami Polski”⁷³.

Jak widać, zwyczajne duszpasterstwo parafialne nie należy do głównych zadań polskich Redemptorystów. Jednak rzeczywistość jest taka, iż aktualnie Warszawska Prowincja prowadzi w Polsce kilkanaście parafii. Taki stan jest konsekwencją sytuacji Kościoła polskiego w systemie komunistycznym, ponieważ aby zabezpieczyć Prowincję Zgromadzenia przed różnego rodzaju represjami ze strony ówczesnej władzy, biskupi radzili Redemptorystom w latach 50-tych przyjmować parafie. Ponadto po drugiej wojnie światowej była również potrzeba obejmowania parafii na ziemiach odzyskanych⁷⁴.

Wizytatorzy Generalni w czasie ostatnich wizytacji Prowincji zauważyli wielką pracę pastoralną w parafiach⁷⁵. Wyraźnie stwierdzili jednak, że potrzeby duszpasterskie istnieć będą zawsze i „zaangażowania duszpasterskiego nie usprawiedliwia zwyczajna potrzeba pastoralna, lecz «wymogi pastoralne bardziej palące»”⁷⁶. Gdyby zaś miały pozostać priorytetem Prowincji, „winny one odpowiadać kryteriom, jakich się domagają nasze Konstytucje”⁷⁷ – stwierdzają Wizytatorzy. W nich natomiast czytamy: „Apostolskie dzieło Zgromadzenia charakteryzuje – bardziej niż określone formy działalności – misyjny dynamizm, czyli ewangelizacja w ścisłym tego słowa znaczeniu i służba ludziom oraz grupom, które w odniesieniu do Kościoła i pod względem ludzkich uwarunkowań są bardziej opuszczone i ubogie”⁷⁸.

Bez względu na to, czy Redemptoryści są mocno zaangażowani czy też nie w pracę typowo parafialną, sama parafia – w której prowadzą przecież misje i rekolekcje – nigdy nie może być im obojętna⁷⁹, tak twierdzi O. Gerard Siwek w jednym ze swych artykułów. Z parafią więc powinni się zapoznawać już alumni w seminarium. W adhortacji *Pastores dabo vobis* Ojciec Święty pisze wprost: „W wyborze miejsc i form posługi, w których mają zdobywać doświadczenie duszpasterskie, trzeba dać pierwszeństwo parafii, żywemu środowisku, w którym przyszli kapłani staną wobec specyficznych problemów swej posługi w różnych dziedzinach i specjalizacjach”⁸⁰.

⁷³ SP 008.

⁷⁴ Por. K. Hołda, *Udział w trosce i w pełnieniu dzieł apostołatu pod władzą świętych pasterzy*, w: *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie* 5 (1971), s. 78; A. Zuchowski, *Zakonnicy w pracy duszpasterskiej Kościoła*, w: *Powołanie człowieka*, t. 6: *W służbie Ludowi Bożemu*, (red. B. Bejze), Poznań-Warszawa 1983, s. 672.

⁷⁵ Por. *Dokument końcowy Wizytacji Kanonicznej przeprowadzonej w Prowincji Warszawskiej CSsR przez: Przełożonego Generalnego – Juan M. Lasso de la Vega oraz Radnego Generalnego – Kevina Dowlinga, październik 1990*, Rzym, 8 grudnia 1990, nr 2.4.2; *Sprawozdanie z wizytacji Zarządu Generalnego...*, s. 11-12.

⁷⁶ *Dokument końcowy Wizytacji Kanonicznej...*, nr 2.4.2.

⁷⁷ Tamże. Troska Kościoła o zachowanie przez instytut wierności charyzmatowi przejawia się między innymi właśnie w przestrzeganiu przed niebezpieczeństwem rezygnacji z prowadzenia dzieł apostołatu (Por. G. Rambaldi, *Carisma e istituzione nella vita religiosa*, w: *Vita Consacrata* 10 (1974), s. 469), a z drugiej strony przed podejmowaniem działań apostołskich nie mających związku z charyzmatem lub słabo z nim powiązanych. Por. Kongregacja Zakonów i Instytutów Świeckich, *Istotne elementy nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do instytutów oddających się pracy apostołskiej*, 31 maja 1983, nr 27, (EE).

⁷⁸ Konst. CSsR 14.

⁷⁹ Por. G. Siwek, *Misje ludowe jako charyzmatyczna odnowa parafii*, w: AK 86 (1994), t. 122, s. 30-42.

⁸⁰ PDV, nr 58.

Do pracy na terenie parafii alumni otrzymują teoretyczne przygotowanie podczas wykładów, szczególnie z teologii pastoralnej, katechetyki, pedagogiki i psychologii pastoralnej⁸¹, kiedy wykładowcy – każdy w ramach swojego przedmiotu – wskazują te elementy, które składają się na formację duszpasterską. Prowadzący zajęcia radzą również, w jaki sposób wykorzystywać zdobywaną wiedzę w przyszłej, samodzielnej już pracy⁸². *Ratio Institutionis Sacerdotalis* Zgromadzenia Redemptorystów przypomina, że formacja *homo apostolicus* dokonuje się właśnie poprzez studium filozoficzno-teologiczne, w czasie którego należy zwrócić uwagę na: misterium Chrystusa Odkupiciela, zagadnienia dotyczące samego apostołatu (podstawy biblijne, informacje historyczne, tradycja alfonsjańska), problematyka związana z samym człowiekiem ewangelizowanym (mentalność, postawa, popularne ideologie, niewiara, która otacza), a także misterium Kościoła (jego historia, aktualne problemy)⁸³.

Bezpośrednim przygotowaniem do pracy duszpasterskiej są praktyki, które mają pogłębić dojrzałość ludzką i chrześcijańską alumnów, przybliżyć im problemy współczesnego świata i Kościoła, a także rozpalic ducha i gorliwość apostołską⁸⁴. Prowadzone są one na wszystkich latach studiów seminaryjnych. Typowe jednak praktyki duszpasterskie, związane z konkretną parafią, mają miejsce w seminarium Redemptorystów w drugim semestrze VI roku. Są to tzw. „praktyki diakańskie”⁸⁵, odbywane podczas pobytu alumnów w domach Prowincji, przy których znajdują się parafie⁸⁶. Najczęściej praktyki te polegają na poznawaniu funkcjonowania kancelarii parafialnej, prowadzeniu katechez w szkole pod kierunkiem katechety, spotkaniach z grupami istniejącymi przy parafii, a także głoszeniu słowa Bożego w czasie nabożeństw i Eucharystii.

Oprócz praktyk organizowanych w ciągu roku akademickiego mają miejsce także praktyki wakacyjne obejmujące wszystkich seminarzystów, nazywane przez *Kodeks Prawa Kanonicznego*, w którym czytamy: „Alumni, by posiadać umiejętność prowadzenia apostołstwa, także w samej praktyce, podczas trwania studiów, a zwłaszcza w czasie wakacji, powinni być wprowadzeni w praktykę pastoralną poprzez ćwiczenia prowadzone zawsze przez doświadczonego kapłana, ustalone według uznania ordynariusza, a dostosowane do wieku alumnów i lokalnych warunków”⁸⁷.

⁸¹ Por. KPK/1983, kan. 252, 255, 256 § 1; Pius XII, Constitutio, *Sedes sapientiae*, 31 maii 1956, w: AAS 48 (1956), nr 363, 364; OT, nr 20.

⁸² Por. T. Pawluk, *Wychowanie duszpasterskie w seminariach duchownych w świetle nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego*, w: PK 28 (1985), nr 1-2, s. 63-64.

⁸³ Por. RIS CSsR, nr 55.

⁸⁴ Por. RIS CSsR, nr 57.

⁸⁵ Por. KPK/1983, kan. 1032 § 2; OT, nr 12; RFWPR, s. 60. Do praktyk duszpasterskich na wcześniejszych latach, zwłaszcza na roku V, można zaliczyć ćwiczenia z katechetyki, gdzie w pobliskich szkołach alumni przeprowadzają pod kierunkiem wykładowcy katechetyki lekcje religii.

⁸⁶ Por. RFWPR.

⁸⁷ KPK/1983, kan. 258; por. Pius XII, Constitutio, *Sedes sapientiae*..., nr 364; RIS CSsR, nr 56; RFWPR.

W okresie wakacyjnym alumni Redemptoryści uczestniczą w wielu akcjach organizowanych na terenie Prowincji. Należy do nich zaliczyć pomoc w obsłudze pielgrzymów w sanktuariach w Bardzie Śląskim i Tuchowie, pomoc w organizacji i przeprowadzaniu pieszych pielgrzymek o charakterze rekolekcyjnym, pomoc w prowadzeniu rekolekcji dla grup parafialnych oraz kolonii katechetycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin rozbitych i patologicznych, pomoc w prowadzeniu rekolekcji dla starszych, chorych, samotnych, kalek i niepełnosprawnych⁸⁸, a także udział w przygotowaniu audycji radiowych w Radiu Maryja. Również miesięczny pobyt wakacyjny alumnów w ich parafiach rodzinnych ma charakter praktyki duszpasterskiej⁸⁹. Jan Paweł II w *Pastores dabo vobis* podkreśla, że parafia wnosi szczególny wkład w formację przyszłych kapłanów. Młody człowiek pochodzący z danej wspólnoty parafialnej, będący w drodze ku kapłaństwu, jest jej żywą częścią, należy więc pamiętać o nim w modlitwie oraz serdecznie gościć w czasie wakacji⁹⁰.

Przykładem duszpasterskiego zaangażowania studentów jest również udział w pracach istniejącego od 1991 roku przy seminarium tuchowskim i parafii Nawiedzenia NMP w Tuchowie Stowarzyszeniu Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych Ruchowo i Umysłowo „NADZIEJA”. Wspólnota ta powstała z inicjatywy tuchowskich Redemptorystów i rodziców dzieci z porażeniem mózgowym, zespołem Downa oraz innymi podobnymi schorzeniami⁹¹. Jej celem jest „działanie na rzecz tworzenia jak najkorzystniejszych warunków do pełnego fizycznego i osobowego rozwoju dzieci upośledzonych umysłowo i ruchowo oraz umożliwienia im aktywnego i godnego uczestnictwa ich w życiu społecznym, a także pomoc ich rodzinom”⁹². W pracach Stowarzyszenia uczestniczą studenci seminarium. Wspólnota ta niesie pomoc dzieciom i ich rodzicom w rozwoju kontaktów z Bogiem i środowiskiem. Służą temu przede wszystkim comiesięczne spotkania, których stałymi elementami są Eucharystia, katecheza oraz gry i zabawy ruchowe. W okresie letnim odbywają się obozy rehabilitacyjne. Wspólnota organizuje również spotkania formacyjne dla rodziców i młodzieży pomagającej chorym dzieciom, na które często zapraszany jest lekarz lub psycholog. Takie zaangażowanie alumnów stanowi doskonałą praktykę duszpasterską, pozwala bowiem zbliżyć się do ludzi najbardziej potrzebujących, zgodnie z charyzmatem Zgromadzenia. Alumni mają także możliwość nauczania poprzez katechezy i konferencje oraz podczas przygotowywania dzieci do pierwszej Komunii Świętej⁹³.

⁸⁸ Por. RFWPR.

⁸⁹ Por. RFWPR.

⁹⁰ Por. PDV, nr 68.

⁹¹ 11 czerwca 1992 r. Stowarzyszenie zostało wpisane do rejestru sądowego uzyskując w ten sposób osobowość prawną (Sąd Wojewódzki w Tarnowie, Wydział I Cywilny, Dział A, Nr 490).

⁹² Statut Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych Ruchowo i Umysłowo „NADZIEJA”, § 4.

⁹³ Por. *Sprawozdanie z życia i działalności Seminarium...*, s. 100; zob. także: Księga prac apostołskich WSD Redemptorystów – Tuchów oraz liczne artykuły i świadectwa w piśmie alumnów WSD Redemptorystów Rodzina Odkupiciela.

3. WSPÓŁPRACA Z LAIKATEM

W apostołskim posłannictwie Zgromadzenia Redemptorystów ważne miejsce zajmuje współpraca z laikatem – to trzeci, z tych bardzo ogólnych elementów, w przygotowaniu do życia apostołskiego w Seminarium Redemptorystów, na który chcę zwrócić uwagę. W *Statutach prowincjalnych* czytamy: „Zarząd Prowincji wraz z Sekretariatem do Spraw Laikatu oraz poszczególne wspólnoty zatroszczą się o należyte ukształtowanie laikatu ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży, tak by ludzie świeccy, uformowani w duchu redemptorystowskiego charyzmatu, zostali włączeni do wspólnoty życia i działalności apostołskiej naszego Zgromadzenia”⁹⁴.

Rola ludzi świeckich w Kościele została już doceniona przez Sobór Watykański II, a nauka soborowa dotycząca tej kwestii jest podejmowana i rozwijana przez papieży i licznych autorów. Według Jana Pawła II „nowe sytuacje – zarówno w Kościele, jak i w życiu społecznym, ekonomicznym, politycznym i kulturalnym – domagają się dzisiaj ze szczególną siłą zaangażowania świeckich”⁹⁵, zaś postawy bierności osób świeckich nie waha się wprost nazwać „winą”⁹⁶.

Zadaniem świeckich jest nie tylko odnowa porządku doczesnego⁹⁷, ale i apostołstwo, które polega na ich współpracy z hierarchią w dziele ewangelizacji oraz uświęcaniu ludzi⁹⁸. Udział świeckich jest pożądaný również tam, gdzie hierarchia Kościoła dobrze wypełnia swoje zadania⁹⁹. „Świeccy – czytamy w adhortacji Pawła VI *Evangelii nuntiandi* – mogą czuć się powołani do współdziałania ze swymi pasterzami w służbie dla wspólnoty kościelnej, dla jej wzrostu i żywotności, wybierając rozmaite posługi, według łaski i charyzmatów, jakich im Pan raczy użyzyć”¹⁰⁰. Ich powołaniem jest działanie i odpowiedzialność za życie Kościoła¹⁰¹.

Po wpływie myśli soborowej rozpowszechniło się w ostatnich latach przekonanie o wzajemnym uzupełnianiu się powołań do życia zakonnego i świeckiego. Chrześcijanie świeccy mogą prowadzić dzieła ewangelizacyjne nie tylko sami lub we wspólnotach zrzeszających świeckich, ale także we współpracy z instytucjami zakonnymi. Kościół popiera takie działania jako sposób rozwijania dynamizmu apostołskiego zakonów oraz świeckich. Działania te są również

⁹⁴ SP 0014.

⁹⁵ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska, *Christifideles laici*, O powołaniu świeckich misji świeckich w Kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II, 30 grudnia 1988, nr 3 (ChL).

⁹⁶ Por. ChL, nr 3.

⁹⁷ Por. Sobór Watykański II, Dekret o apostołstwie świeckich, *Apostolicam actuositatem*, nr 7, 13, 16 (AA); LG, nr 33; G. Potarzyński, *Ku współczesnej tożsamości laikatu*, w: Kościół-świat-świeccy, Warszawa 1988, s. 38; G. Lazzati, *Życie świeckie a ewangelizacja*, Kraków 1993, s. 79-87.

⁹⁸ Por. LG, nr 33; Jan Paweł II, *Apostołstwo i posługi świeckich*. Katecheza z 2 marca 1994 r., w: OR 4 (1994), s. 36.

⁹⁹ Por. Jan Paweł II, *Apostołstwo i posługi...*, s. 36.

¹⁰⁰ Paweł VI, Adhortacja apostołska, *Evangelii nuntiandi*, O ewangelizacji w świecie współczesnym, 8 grudnia 1975, nr 73; por. LG, nr 33; AA, nr 10, 20; G. Lazzati, *Życie świeckie...*, s. 74-79.

¹⁰¹ Por. Jan Paweł II, *Promocja laikatu chrześcijańskiego w perspektywie nowych czasów*. Katecheza z 21 września 1994 r., w: OR 12 (1994), s. 38; J. Mariński, *Kontrowersje wokół roli świeckich w parafii*, w: Kościół-świat-świeccy, Warszawa 1988, s. 64.

świadczeniem ewangeliczności wspólnoty zakonnej¹⁰². Synod Biskupów z 1994 roku polecił instytutom zakonnym stworzenie nowych struktur i wypracowanie programów formacji dla wspierania i rozwijania uczestnictwa świeckich w ich życiu. Synod przypomniał, że współpracując ze świeckimi, zakonnicy powinni jednak zachować swoją tożsamość i własną dynamikę życia¹⁰³.

Zgromadzenie Najświętszego Odkupiciela od samego początku podejmowało współpracę ze świeckimi w działalności apostołskiej. Prawodawstwo Zgromadzenia – będące w tej materii dosłownym powtórzeniem nauki soborowej – zachęca współbraci do pouczania wiernych świeckich o ich własnym powołaniu w Kościele¹⁰⁴, aby dzięki temu rozwijali swoją działalność apostołską, bowiem Kościół „nie żyje w pełni i nie jest doskonałym znakiem Chrystusa wśród ludzi, jeśli nie istnieje w nim i nie działa prawdziwy laikat”¹⁰⁵. Przełożony Generalny pisał w Communicandzie 93 z 1985 roku, że laikat może pomóc „w rozwijaniu i w dobrej organizacji tej współpracy świeckich z naszym Zgromadzeniem w różnych dziedzinach naszego misyjnego apostołatu na rzecz najbardziej opuszczonych”¹⁰⁶.

Kolejne Kapituły Generalne apelują także do wszystkich wspólnot o otwarcie się na ludzi świeckich, aby w ten sposób mogli szerzej uczestniczyć w życiu, pracy i duchowości Zgromadzenia¹⁰⁷. Współpraca ze świeckimi nie powinna się ograniczać do apostołatu, lecz „należy włączyć w jakiś sposób świeckich (...) w życie wspólnotowe”¹⁰⁸. Nie oznacza to oczywiście, że świeccy mogą uczestniczyć w życiu wspólnoty zakonnej. Współpraca z laikatem ma zmierzać raczej do stworzenia „rodziny redemptorystowskiej”, która podąża za Chrystusem w ewangelizowaniu ubogich¹⁰⁹. Dzięki wspólnemu podejmowaniu dzieła ewangelizacyjnego jaśniejsze staje się wcielenie w konkretną rzeczywistość i codzienne życie ludzi¹¹⁰. Ponadto świeccy współpracujący z Redemptorystami będą przejmować ich duchowość, a jednocześnie zmobilizują samych Redemptorystów do przekazywania tej duchowości¹¹¹. Współpraca z laikatem ma wynikać z rozeznania przez Redemptorystów powołania i misji kościelnej świeckich w świetle charyzmatu alfonsjańskiego¹¹².

¹⁰² Por. Kongregacja Instytutów Życia Konsekwowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego, *Życie braterskie we wspólnotcie, Congregavit nos In unum Christi amor*, 2 lutego 1994, nr 70; K. Keler, *Nowa ewangelizacja wyzwaniem dla życia zakonnego*, w: Nurt SVD 4 (1992), s. 43.

¹⁰³ Por. Synod Biskupów, IX Zgromadzenie Zwyczajne, Instrumentum laboris, *Życie zakonne i jego posłannictwo w Kościele i świecie*, Watykan 1994, nr 80.

¹⁰⁴ Por. SP 014 c; LG, nr 31.

¹⁰⁵ SG 014 c; por. AA, nr 1; AG, nr 21.

¹⁰⁶ Communicanda 93: *Współpraca świeckich z naszym Zgromadzeniem*, Słowo wstępne Przełożonego Generalnego, Rzym, 4 kwietnia 1985.

¹⁰⁷ Por. Dokument końcowy XXI Kapituły Generalnej..., nr 60 b; Communicanda 4, *Współpraca wspólnoty Redemptorystów ze świeckimi*. Dyrektywy i Normy, Rzym, 8 września 1995, nr 10; Sprawozdanie Zarządu Generalnego..., nr 66; *Dokument końcowy XXII Kapituły Generalnej West End – USA 1997*. Posłanie, Wskazania, Postulaty, Rzym 1998, nr 6.3, 7.4.

¹⁰⁸ Communicanda 11, *Apostołska wspólnota Redemptorystów...*, nr 46; por. Communicanda 4, *Współpraca wspólnoty...*, nr 19.

¹⁰⁹ Por. Communicanda 4, *Współpraca wspólnoty...*, nr 11, 19-21.

¹¹⁰ Por. Communicanda 4: *Współpraca wspólnoty...*, nr 13.

¹¹¹ Por. Communicanda 1: *Duchowość. Nasze najważniejsze wyzwanie*, Rzym, 25 lutego 1998, nr 05, 17, 39.

¹¹² Por. Communicanda 4: *Współpraca wspólnoty...*, nr 11.

Współpraca Redemptorystów ze świeckimi w Warszawskiej Prowincji Redemptorystów jest zjawiskiem nowym, ponieważ ma dopiero kilka lat swojej historii¹¹³. W 1992 roku Kapituła Prowincjalna utworzyła Sekretariat do Spraw Laikatu¹¹⁴, który ma wypracowywać zasady obecności laikatu w życiu i działalności Warszawskiej Prowincji, zgodnie z duchem i prawodawstwem Zgromadzenia¹¹⁵. W skład Sekretariatu wchodzi także świeccy¹¹⁶.

Przejawami bezpośredniej współpracy polskich Redemptorystów z ludźmi świeckimi są: Zespół Misyjny „Wschód”, Stowarzyszenie „Nadzieja”, Misje Ewangelizacyjne, Szkoła Nowej Ewangelizacji, a także Radio Maryja. Oprócz tego przy parafiach prowadzonych przez Redemptorystów działają Rady parafialne i inne organizacje, zrzeszające ludzi świeckich, zazwyczaj o charakterze dewocyjnym lub charytatywnym.

Zdaniem Wizytatorów Generalnych w kwestii współpracy Redemptorystów ze świeckimi Prowincję Warszawską „czeka jeszcze długa droga do przebycia, aby mogła to być prawdziwie partnerska współpraca”¹¹⁷.

Odrębne, bardzo ważne zagadnienie stanowi formacja seminaryjna do współpracy z laikatem. Trzeba tutaj zaznaczyć, że ostatnie Kapituły Generalne wyraźnie podkreślają konieczność odpowiedniego przygotowania Redemptorystów do takiej współpracy zarówno podczas formacji początkowej, jak i później – podczas formacji ciągłej. Polecają należycie rozwinąć to zagadnienie we wszystkich programach formacyjnych¹¹⁸. Zaleca się także uwzględnienie aktywnej roli świeckich w formacji młodych Redemptorystów¹¹⁹. Liczne dokumenty kościelne wymieniają świeckich – zarówno mężczyzn, jak i kobiety – jako współpracowników formatorów w formacji kapłańskiej¹²⁰.

Mówiąc o apostołskim przygotowaniu studentów, wspominałem o ich zaangażowaniu w misję, rekolekcje, grupę misyjną, Zespół Misyjny „Wschód”, Stowarzyszenie „Nadzieja” oraz Stowarzyszenie Przyjaciół Misji. Udział w działalności tych grup uczy ich także współpracy z ludźmi świeckimi. Daje on alumnom nie tylko możliwość wykazania się umiejętnościami, ale przede wszystkim uczy dialogu i cierpliwego wysłuchania drugiego człowieka. Zwroca na to uwagę dekret o formacji kapłańskiej, w którym czytamy, że „należy rozwijać w alumnach odpowiednie uzdolnienia, które najbardziej sprzyjają

¹¹³ Wizytatorzy Generalni w czasie wizytacji Prowincji zauważyli, że formacja pastoralna laikatu nie była dotychczas priorytetem. Por. *Sprawozdanie z wizytacji Zarządu Generalnego...*, s. 15.

¹¹⁴ Powstał on na mocy decyzji II Sesji VIII Kapituły Prowincjalnej, zob.: *Acta II Sesji VIII Kapituły Warszawskiej Prowincji Redemptorystów*, Tuchów 1992.

¹¹⁵ Por. SG 0014; SP 0015; *Dokument końcowy XXI Kapituły Generalnej...*, nr 58 c, f, 59 c, 60 b; *Communicanda 4, Współpraca wspólnoty...*, nr 38.

¹¹⁶ Por. SP 0015.

¹¹⁷ *Sprawozdanie z wizytacji Zarządu Generalnego...*, s. 12.

¹¹⁸ Por. *Dokument końcowy XXI Kapituły Generalnej...*, nr 59 c; *Dokument końcowy XXII Kapituły Generalnej...*, nr III: 7.2; *Communicanda 4, Współpraca wspólnoty...*, nr 33.

¹¹⁹ Por. *Communicanda 4, Współpraca wspólnoty...*, nr 34.

¹²⁰ Por. PO, nr 9; ChL, nr 61; PDV, nr 59; Jan Paweł II, List apostołski, *Mulieris dignitatem*, O godności i powołaniu kobiety, 15 sierpnia 1988, w: *Listy pasterskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1997, nr 29-30; Kongregacja Wychowania Katolickiego, *Wskazania dotyczące przygotowania wychowawców w seminariach*, 4 listopada 1993, nr 20.

dialogowi z ludźmi, jak umiejętność wysłuchania innych i otwierania serca na różne potrzeby ludzkie w duchu miłości”¹²¹. Szczególnie dzisiejsze czasy wymagają, by duszpasterz był człowiekiem dialogu z Bogiem i ludźmi, czego wytrwale musi się uczyć już w seminarium duchownym¹²².

Podsumowując, powiedzmy jeszcze raz: Zgromadzenie Najświętszego Odkupiciela jako instytut apostołski ma właściwe dla siebie zadania. W bardzo ogólny sposób starałem się przedstawić najważniejsze dziedziny działalności polskich Redemptorystów oraz formacyjne przygotowanie alumnów do pracy apostołskiej. Formacja do zadań Zgromadzenia wygląda oczywiście różnie na każdym etapie formacyjnym ze względu na szczególne cele każdego z tych etapów, jest jednak obecna zawsze – w postulacie inicjuje się ją, w nowicjacie – pogłębia, a kontynuuje we wszystkich późniejszych latach nauki w seminarium oraz w czasie posługi kapłańskiej – aż do końca życia¹²³. Jak zauważyliśmy, alumni uczestniczą – na miarę swoich możliwości – we wszystkich formach pastoralnego posługiwania Prowincji, a więc w misjach i rekolekcjach parafialnych, misyjnym zaangażowaniu zagranicznym, a także w duszpasterstwie parafialnym, wszędzie współpracując z laikiem. Jak przypomina adhortacja *Pastores dabo vobis*, formacja w wymiarze pastoralnym nie polega na przeszkoleniu, nauczaniu technik duszpasterskich, ale przede wszystkim na kształtowaniu wrażliwości pasterskiej, przygotowaniu do świadomego i dojrzałego przyjęcia odpowiedzialności, nauczaniu oceniania problemów w świetle nakazów wiary i zgodnie z teologicznymi wymogami samego duszpasterstwa¹²⁴.

To co zostało tutaj przedstawione, jest tylko wycinkiem tego, co dostrzegalne dla oczu, co można zauważyć. Przygotowanie do życia apostołskiego w Zgromadzeniu jest także czymś bardzo wewnętrznym, duchowym, dokonującym się w sercu i umyśle każdego studenta i nowicjusza. Jako wykładowcy i formatorzy mamy nadzieję, że to, co dokonuje się w seminarium od strony zaangażowania apostołskiego – dobrze przygotowuje ich do takiej właśnie redemptorystowskiej posługi. Czymś, co nas uspokaja jest to, że formacja ta nie kończy się nigdy w seminarium, ale trwa do końca życia każdego kapłana i zakonnika.

¹²¹ OT, nr 19.

¹²² J. Tarnowski, *Formacja przyszłych duszpasterzy w seminariach duchownych*, w: HD 4 (1983), s. 314.

¹²³ Por. KPK/1983, kan. 661; PO, nr 19; EE, nr 46.

¹²⁴ Por. PDV, nr 57, 58.